

ARIEL

Crònica d'una de les revistes més emblemàtiques de la postguerra

TEXT JOSEP M. FIGUERES

A l'inici de la postguerra, a Catalunya, es va editar una publicació d'una gran qualitat intel·lectual i formal. Es tractava d'*Ariel*, una de les emblemàtiques capçaleres clandestines de la postguerra. En aquestes pàgines, van escriure Josep Palau i Fabre, Joan Triadú, Rosa Leveroni, Joan Perucho, Josep Carner, Carles Riba i Joan Brossa, entre molts altres. Després de sis anys de vida –entre 1946 i 1951– i 23 números, es va convertir en una de les manifestacions més importants de la represa cultural de la postguerra.

Ariel, bandera de la cultura catalana il·legal i perseguida. Així va batejar-la el mateix Joan Triadú, un dels impulsors. Il·legal perquè va aparèixer sense permís i perseguida perquè l'Estat ni l'estimava ni la suportava. La controlava, tot i que la considerava inofensiva degut al seu modest tiratge. Destacava, això sí, per una voluntat d'exigència i de rigor crític. Era tanta la seva qualitat que corre la llegenda que el franquisme la mostrava a diplomàtics estrangers com a prova de la seva tolerància amb la cultura catalana.

Ariel, que portava per subtítol *Revista de les Arts*, era una revista literària i artística publicada a Barcelona i que es convertiria, indiscutiblement, en una de les capçaleres clandestines més emblemàtiques de la cultura catalana. Clandestina perquè es mantenia l'anonimat de la impremta però, en canvi, hi apareixien sense problemes els noms i cognoms de l'equip promotor i els de tots els col·laboradors.

De vida breu, tot just sis anys (de maig de 1946 a desembre de 1951), amb 23 números editats es va convertir en la referència de l'exigència intel·lectual i de qualitat formal i va ser un model d'excel·lència. La capçalera tenia un tiratge exigü (entre 400 i 500 exemplars, tot i que el número 18 va arribar als 700) i un impressor militant, com era en Pere Bas d'Igualada, que va avançar els diners i va crear el subterfugi que ningú, fora d'algun historiador despistat –tal com bromejava Triadú– es podia creure,

ja que oficialment la redacció i l'administració es trobaven al 78 rue de Mazarine a París 6ème.

CLASSICISME I AVANTGUARDA

Fundada i dirigida per Josep Palau i Fabre, Josep Romeu, Miquel Tarradell, Joan Triadú i Frederic-Pau Verrié, s'hi sumaren a la redacció Joan Barat, Alexandre Cirici, Francesc Espriu, Enric Jardí, Rosa Leveroni, Joan Perucho, Jordi Sarsanedas i Manuel Valls. En les seves pàgines, es podien llegir poemes de Riba, Foix, Carner, Espriu i d'autors joves com Josep Palau i Fabre, Joan Vinyoli, Joan

ENTRE 1946 I 1951, ES VAN EDITAR 23 NÚMEROS QUE VAN CONVERTIR-LA EN UN REFERENT PER LA SEVA EXIGÈNCIA INTEL·LECTUAL

Brossa i Albert Manent, també s'hi publicaven dibuixos i gravats inèdits de Miró, Hugué, Clavé o Ràfols.

La revista va comptar amb tres etapes i amb una periodicitat irregular. La primera etapa, entre el maig del 1946 i l'abril del 1947, està considerada de cohesió. La segona, entre el juny del 1947 i juliol del 1948, és quan s'hi sumen escriptors més joves com

Joan Perucho, Alexandre Cirici o Jordi Sarsanedas. I, finalment, després d'una interrupció forçada de quasi dos anys —entre agost de 1948 i juny de 1950— té lloc la tercera i darrera etapa, que compta amb les aportacions de joves com Joaquim Molas i Albert Manent.

A la revista predominava l'assaig crític de literatura i d'art, però també hi tenien lloc disciplines com les arts plàstiques, el teatre, la música i l'arquitectura, era eclèctica, ja que hi havia classicisme

ES DEIA QUE EL FRANQUISME LA MOSTRAVA A DIPLOMÀTICS ESTRANGERS PER DEMOSTRAR-LOS QUE NO ES PERSEGUIA LA CULTURA CATALANA

encara que també avantguardisme, gràcies a figures com Joan Perucho o Josep Palau i Fabre. Titllada de noucentista durant la dècada dels seixanta, el 1979, el periodista Jordi Ventura va remarcar-ne a *El Correo Catalán* aquesta visió eclèctica. “Des de l'avantguardisme i l'èpica en literatura, fins a l'art abstracte, l'expressionista i l'impressionista en pintura, tots procuraven mostrar una voluntat de creació de crítica, i fins i tot de programes que brindaven als seus lectors”, va escriure.

Segurament, però, qui més ha escrit sobre *Ariel*, ha estat un dels fundadors, el crític i activista Joan Triadú, que va expressar que era “la imatge d'una època, una curiosa i ordenada confusió a l'entorn d'una sola idea”. I és que, d'alguna manera, la revista intentava donar testimoniatge d'una cultura oficialment liquidada i buscava enllaçar el català lliure del passat amb els joves que estaven sotmesos al franquisme.

Com ha escrit Joan Samsó —que ha estudiant la lluita silenciosa a favor de la cultura catalana en els anys després de la fi de la Guerra Civil— aspiraven a donar sentit “a la lluita d'aquella promoció de postguerra i, també, de retop, a les més grans, les quals veieren salvada la continuïtat de la tradició literària que *Ariel* venia a restablir”.

L'EXEMPLE DE POESIA

La publicació era una continuïtat de la revista *Poesia* de Josep Palau i Fabre —la primera publicació clandestina després de la Guerra Civil—, que els va servir de model del que es podia fer malgrat la força repressiva d'un franquisme omnipotent. Josep Faulí, en un article que va publicar el 6 de setembre de 1978 al *Tèle/exprés*, recordava els orígens de la publicació: “L'any 1945, com a conseqüència de la decisió de Josep Palau i Fabre d'instal·lar-se a París, *Poesia* deixà de publicar-se, però, en una reunió celebrada al Cafè de la Rambla abans d'acabar-se aquell any, restà preparat el pri-

mer número d'una nova publicació que aparegué el 1946: era un intent d'eixamplar, d'aprofundir, de consolidar i de projectar vers el futur la línia més limitada, si bé rica i exemplar, de *Poesia*. La nova publicació fou anomenada *Ariel* i qui la bateja, d'acord amb els seus companys, i sens dubte expressant uns anhels comuns, fou Joan Triadú. En realitat, l'origen del títol explica moltes coses sobre el tarannà, la formació i els desigs dels seus protagonistes: el

HI PREDOMINAVA L'ASSAIG CRÍTIC DE LITERATURA I D'ART, PERÒ TAMBÉ ES PARLAVA D'ARTS PLÀSTIQUES, TEATRE, MÚSICA I ARQUITECTURA

nom d'*Ariel*, essent-ne l'esmentat Triadú mitjancer, arribà a una publicació artística i intel·lectual de la nostra postguerra”

A les festes de Cantonigròs Joan Triadú havia parlat amb Josep Palau i Fabre. El 1945, amb la victòria aliada sobre el totalitarisme, el franquisme estava una mica dubitatiu. A aquella aventura de Triadú i Palau i Fabre, s'hi afegiren altres companys, estudiants joves com Miquel Tarradell, Frederic-Pau Verrié i, molt especialment, Josep Romeu, amb qui el grup promotor ja podia disposar de la suficient solidesa intel·lectual per acarar-se a l'estudi, la crítica i la gestió de les arts. A tots ells també s'hi va afegir l'impressor igualadí Pere Bas.

La decisió dels promotors d'aparcar consideracions polítiques més enllà de la catalanitat i els valors democràtics és el que va possibilitar l'edició de la revista durant dues dotzenes de números.

ESCLETXA AMB LÍMITS

Ariel va mantenir una posició insubornable, amb delicadesa i fermesa davant la barroeria del centralisme espanyolista que sempre estava prohibint. La redacció no parlava mai de política. Tot i així l'ambient era asfixiant. Volia ser una escletxa encara que

Barcelona té el seu punt.

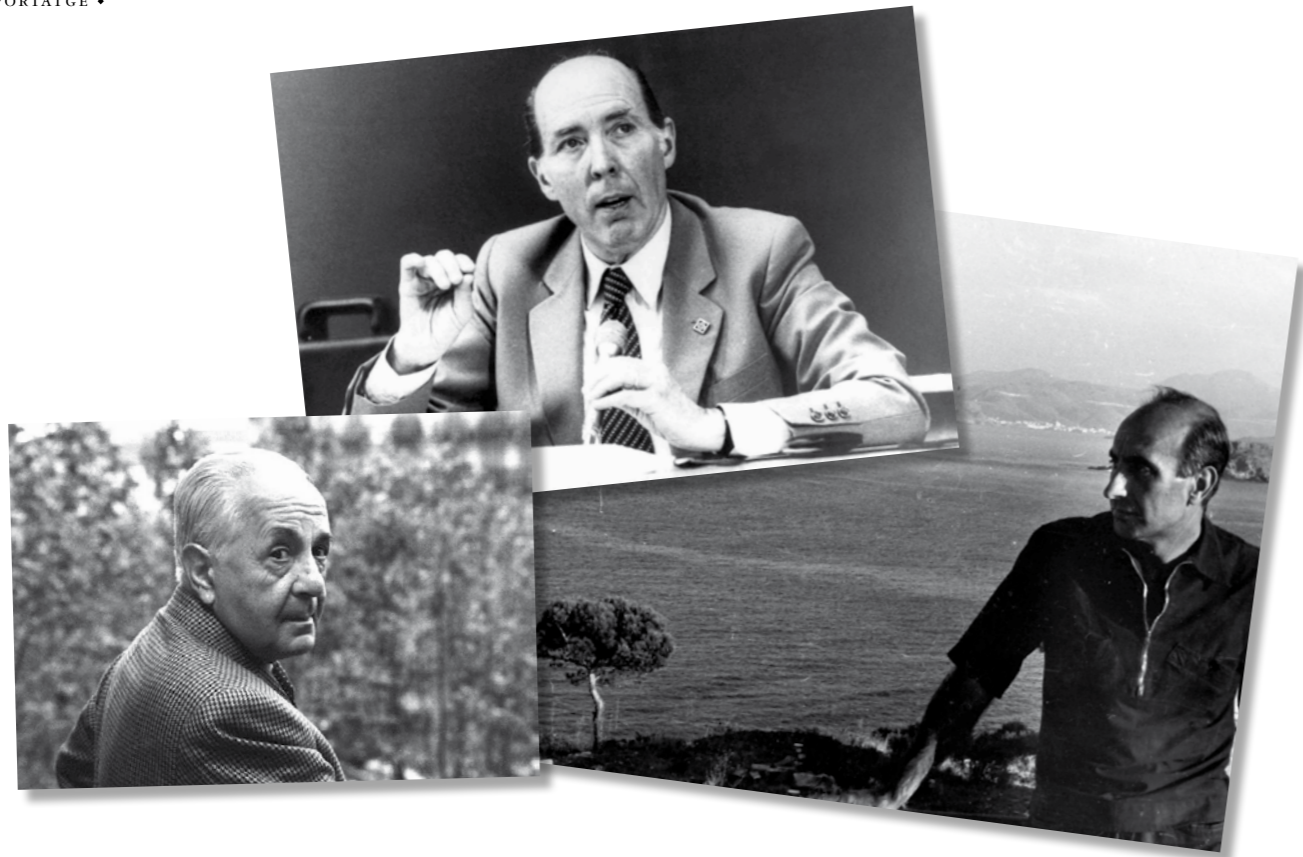
El .barcelona

www.elquevulguis.barcelona

I tu, tens el teu?
Registra'l a www.domini.barcelona
[#puntbarcelona](https://twitter.com/puntbarcelona)

Ajuntament de
Barcelona

En pàgines anteriors, imatges de diferents exemplars d'Ariel. Foto: ARCA (Biblioteca Nacional de Catalunya). En aquesta pàgina, Josep Romeu, Joan Triadó i Josep Palau i Fabre, tres dels impulsors d'Ariel. Fotos: Departament de Cultura, Òmnium Cultural i Fundació Palau.

fos amb detalls. Per exemple, va publicar un fragment, l'inicial, de *La nacionalitat catalana*, d'Enric Prat de la Riba, sense esmentar el títol de l'obra. Van fer el mateix amb un fragment d'un conseller republicà exiliat, Pere Bosch Gimpera, amb números monogràfics dedicats a Montserrat i a Pompeu Fabra, etc. Això era fins a on podien arribar.

Cal destacar que, el 1978, l'editorial Proa va treure'n una edició pseudofacsimil en què es reproduïen els continguts dels vint-i-tres números publicats, tot i que només en blanc i negre i sense incloure-hi els dos suplementes de 1948. Afortunadament, ARCA (Arxiu de Revistes Catalanes Antigues) –el *repositori* portal

ARIEL S'HA CONVERTIT EN UNA DE LES MANIFESTACIONS MÉS IMPORTANTS DE LA REPRESA CULTURAL DE LA POSTGUERRA

d'accés obert de la Biblioteca de Catalunya– actualment en reproduïu els primers 18 números, els dos suplementes, així com els cinc darrers números que van sortir entre juny del 1950 i desembre de 1951.

Tot un llegat, doncs, que es pot consultar per conèixer millor aquella revista de cultura destinada a un públic selecte, però on també apareixia la fermesa en les conviccions d'una cultura pròpia que no volia estar subordinada a ningú. Per tot això, *Ariel* es va convertir en una de les manifestacions més importants de la represa cultural de la postguerra, tot i que sovint aquesta referència llunyana i prestigiosa no ha estat suficientment coneguda. Ç

Més informació a:

www.arca.bnc.cat › Web d'ARCA, Arxiu de revistes catalanes antigues

Ariel. Revista de les arts, Josep Romeu.

Quadern de memòries › (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003)

Ariel. Revista de les arts a La cultura catalana: entre la clandestinitat i la represa pública (1939-1951),

Joan Samsó › (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995, vol. II)

Exposició fins al 17.11.2019
Entrada lliure

#MMarTCatany

PALAU ROBERT
Passeig de Gràcia, 107
08008 Barcelona
Tel. 932 388 091

palaurobert.gencat.cat

Segueix-nos a:

MARIA DEL MAR BONET ALS ULLS DE TONI CATANY

Amb el suport de:

